

כולל קיץ- בית המדרש שערי רחמים לעדת המשהדים

מסכת פסחים פרק ער"פ

מראה מקומות ליום רביעי, ב' תמוז תשפ"ג

- א) דף קב: לסיים את כל התוסי עד ה"גופא"
- ב) תוסי ברכות דף נב. ובחי' הרשב"א שם, ראש יוסף מסביר החילוק בין התני
- ג) מהרש"א וצלי"ח על תוסי ד"ה "דאית ליה"

בהצלחה רבה!

תוספות מסכת ברכות דף נב עמוד א

מניחו עד לאחר המזון - הכא משמע שמותר לטעום קודם הבדלה תימה הא אמימר בת טוות (ע"פ דף קז). פי' לן מעונה לפי שלא היה לו יין להבדיל עליו. וי"ל דשאני אמימר שהיה סבור שיהיה לו כוס למחר או מחמיר על עצמו היה והכא שאני דקסבר ברכת המזון טעונה כוס ולכך מניחו לברכת המזון.

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף נב עמוד א

הנכנס לביתו במוצאי שבתות וכו' ואם אין לו אלא כוס א' מניחו לאחר המזון ומשלשן כולן לאחריו כלומר לאחר המזון, וא"ת ודאי מדקתני הנכנס לביתו במ"ש לאו ביושב ואוכל בשבת וחשכה עליו קא מיירי אלא בנכנס לאכול לכתחלה במ"ש קאמר ואפ"ה קתני משלשן כלן לאחר המזון, דאלמא מותר לאכול קודם הבדלה, וכיון שכן ק"ל אמימר דבת טות אמאי, תירצו בתוס' דהכא דאין לו אלא כוס א' שאני, משום חביבותא דברכה בכוס ע"כ, ודוקא למ"ד ברכה טעונה כוס דכיון שכן דוחין את האיסור מפני דוחק ברהמ"ז שיברך בכוס, וראיתי לראב"ד ז"ל דאמימר יודע היה שלמחר יהיה לו יין למזון ולהבדלה, אבל זה בשאינו בטוח שיהיה לו יין למחר ויצטרך למחר לברך בלא יין, וכיון שעכשיו יכול לברך שתיהן על הכוס דוחין איסור האכילה קודם הבדלה מפני הכוס לברכת המזון.

ראש יוסף מסכת ברכות דף נב עמוד א

מניחו לאחר המזון עיין תו' ד"ה ומניחו ובה"ר וכפי הנראה ג' תירוצי' א' אמימר לא הי' לו כוס בהמ"ז דטעונה כוס ועביד ב' איסורים א' יאכל קודם הבדלה וגם יברך בלא כוס משא"כ כאן דיש לו כוס א' התירו לו חד איסור יאכל קודם הבדלה ויברך בהמ"ז על הכוס ולראב"ד זה דוחק דמ"מ היה לו לאכול פירות ושאר דברים שאין טעון כוס אלא אמימר מצפה למחר וכאן אין מצפה למחר ולהתענות יום שלם א"צ ולכך יאכל קודם הבדלה ויברך בהמ"ז על כוס דטעונה כוס ועמ"א קפ"ב א' ולכאורה צ"ע דהא חזינן דהתירו לו לאכול קודם הבדלה ולא יברך בהמ"ז בלא כוס אלמא חמירא להו בהמ"ז בלא כוס מאכילה קודם הבדלה ואם בהבדלה צריך לעבור זמן סעודה א' כ"ש בבהמ"ז ועיין א"ר הרגיש בזה ואי"ה יבואר בפריי וכאן אין להאריך :

מהרש"א חידושי הלכות מסכת פסחים דף קב עמוד ב

בד"ה דאית ליה ואמר רב יקנ"ה כו' ועוד דבסמוך דפריך מיקנה"ז לימא דבשמיני וכו' עכ"ל ק"ק אהא דפריך מיקנ"ה ומשום דאית ליה כוסות נמי נימא דבי"ט ראשון של חג או שבועות איירי דאין לו כוסות טובא ועיין בזה במרדכי באורך וק"ל :

צ"ח מסכת פסחים דף קב עמוד ב

תוס' ד"ה דאית ליה וכו', ועוד דבסמוך דפריך מיקנה"ז לימא דבשמיני של חג מיירי. ובמרדכי [שם] הוסיף להקשות על פי הרשב"ם דמה פריך מיקנה"ז דלמא מיירי בראש השנה או בסוכות או בשבועות. ואני אומר דאביי ורבא לא פליגי בשבועות ומודה אביי דשבועות אומר יקנה"ז, ועד כאן לא קאמר אביי יקנה"ז אלא בפסח ובסוכות שהזמן חוזר גם על מצות אכילת מצה ובסוכות הזמן חוזר גם על מצות ישיבת הסוכה ועיקר בשעת אכילה, ולכן פסק בש"ע סוף סימן תרל"ט [סעיף ח'] שאין מברכין על הסוכה אלא בשעת אכילה, והקידוש הוא במקום סעודה, ולכן סובר אביי שהזמן יש לו שייכות עם הקידוש, אף שהזמן אומרו אפילו בשוק, היינו זמן דרגל אבל הזמן החוזר על אכילת מצה וישיבת הסוכה הוא שייך להאכילה ולהקידוש. אבל בעצרת או בראש השנה שאין הזמן חוזר על שום מצוה כי אם על הרגל, מודה אביי שהוא מאוחר לכולם.

ולעיל דף נ"ח ע"ב ביארתי שגם רש"י מודה שאפילו בשעה שהיה מקדשין עפ"י הראיה היו מדקדקים שלא יהיה אד"ו ראש, אלא שעל לא בד"ו פסח לא דקדקו אז. ומעתה אומר אני שהרשב"ם סובר שעל לא אד"ו ראש לא היו משגיחין על העדים כל עיקר ונזהרו שלא יהיה אד"ו ראש, ואפילו בגולה לא צריכין למיחש על ספיקת של אד"ו. ומעתה לא משכחת לה שיחול ראש השנה או יום טוב ראשון של סוכות או שמיני עצרת במוצאי שבת כלל, ולא משכחת לה פלוגתא דאביי ורבא כי אם ביום טוב ראשון של פסח.

ועוד יותר מזה נ"ל, דעל כרחך לא פליגי אביי וסובר יקנ"ה אלא בליל פסח דוקא, משום דודאי גם מצות ארבע כוסות מצוה הבאה לזמן היא וצריך לברך עליה שהחיינו אלא שיוצא בזמן דרגל, ועכ"פ שייך הזמן לכוס של קידוש שהוא אחד מארבע כוסות, ולכן סבר אביי יקנ"ה. וא"כ סרו כל הקושיית מעל הרשב"ם, דפלוגתייהו דאביי ורבא לא שייך אלא בליל ראשון של פסח.